Силабус

навчальної дисципліни

Методика викладання російської літератури у вищій школі

2021-2022 навчальний рік

Освітня програма	«Філологія. Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – російська»
Спеціальність	035.034 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – російська
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Рівень вищої освіти	другий (магістерський) рівень вищої освіти
Статус дисципліни	обов'язкова

Викладач	Валентина ШКОЛА
Кафедра	української та зарубіжної літератури і порівняльного літературознавства
Посилання на сайт	https://bdpu.org.ua/faculties/ffsk/structure-ffsk/kaf-zar-lit/composition-kaf-zar-lit/shkola/
Контактний телефон	0663661359
E-mail викладача:	shkolaval@gmail.com
Графік консультацій	четвер, 11.00-12.00, ауд. 5б204, корпус БДПУ 5б

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів / годин	Форма навчання	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Звітність
4 / 120	очна (денна)	16	16	88	Екзамен
	заочна (дистанційна)	4	2	114	

Семестр: осінній

Мова навчання: російська

Ключові слова: методика, російська література, методика викладання у вищій школі.

Мета та завдання курсу «Методика викладання російської літератури у вищій школі» :

підготовка магістрантів до викладання російської літератури у вищих навчальних закладах II-IV рівня акредитації.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Методика викладання російської літератури у вищій школі» є:

• знайомство зі змістом системи освіти у вищих навчальних закладах відповідного профілю і формування знань про наукові основи створення навчальних планів, програм і методичних посібників;

• формування умінь планування навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах та створення програмно-методичного забезпечення курсу «Історія російської літератури»;

• систематизація та поглиблення знань з дидактики в проекції їх на особливості роботи викладача російської літератури;

• формування умінь організації та проведення лекційних, практичних та семінарських занять з російської літератури, які вказані в спеціалізації магістра;

• навчання раціональної та науково обґрунтованої організації самостійної роботи студентів;

• формування умінь правильного контролю і оцінки знань студентів з використанням рейтингової системи;

• оволодіння практичними навичками, необхідними для роботи викладача російської літератури у вищих навчальних закладах.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент буде **знати**:

1) етапи формування та розвитку МВРЛ у вищій школі як наукової дисципліни;
2) теоретичні основи МВРЛ у вищій школі;
3) методичне спадщина минулого, сучасні наукові дослідження в області теорії методики викладання літератури, нові педагогічні технології, методичні досягнення;
4) сучасний стан розвитку методики викладання літератури як педагогічної науки, основні тенденції вдосконалення вузівського курсу в зв'язку з реформами у вищій освіті України;

5) особливості організації процесу навчання літературознавчим дисциплін;
6) особливості вивчення інтегрованого курсу «Література (російська та зарубіжна)» в школах з російською мовою навчання;
7) особливості вивчення художніх творів на практичних заняттях у вузі з урахуванням їх родо-жанрової специфіки;
8) особливості вивчення вузівських дисциплін «Вступ до літературознавства», «Теорія літератури»;
9) методику підготовки і проведення лекцій, практичних і семінарських занять у вищій школі;
10) методику підготовки і проведення позааудиторної роботи з російській літературі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент буде **вміти:**

Компетентності та програмні результати навчання:

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач	Програмні результати навчання
ІК. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в галузі лінгвістики і літературознавства в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог. **ЗК 1**. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. **ЗК 2.** Здатність бути критичним і самокритичним. **ЗК 5.** Здатність працювати в команді та автономно. **ЗК 7.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. **ЗК 8.** Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. **ЗК 11.** Здатність проведення досліджень на належному рівні. **ЗК 12.** Здатність генерувати нові ідеї (креативність). **СК 2.** Здатність осмислювати літературу як полісистему, розуміти еволюційних шлях розвитку вітчизняного і світового письменства. **СК 3**. Здатність критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення філологічної науки. **СК 4.** Здатність здійснювати науковий аналіз і структурування мовного/мовленнєвого й літературного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів. **СК 5.** Усвідомлення методологічного. організаційного та правового підгрунтя, необхідного для досліджень та/або інноваційних розробок у галузі філології, презентації їх результатів професійній спільноті та захисту інтелектуальної власності на результати досліджень та інновацій. **СК 7.** Здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень. **СК 8.** Усвідомлення ролі експресивних, емоційних, логічних засобів мови для досягнення запланованого прагматичного результату.	**ПРН 1.** Оцінювати власну навчальну та науково-професійну діяльність, будувати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку та професійного вдосконалення. **ПРН 2.** Упевнено володіти державною та іноземною мовами для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійного й наукового спілкування; презентувати результати досліджень державною та іноземною мовами. **ПРН 5.** Знаходити оптимальні шляхи ефективної взаємодії у професійному колективі та з представниками інших професійних груп різного рівня. **ПРН 8.** Оцінювати історичні надбання та новітні досягнення літературознавства. **ПРН 9.** Характеризувати теоретичні засади (концепції, категорії, принципи, основні поняття тощо) та прикладні аспекти обраної філологічної спеціалізації. **ПРН 11.** Здійснювати науковий аналіз мовного, мовленнєвого й літературного матеріалу, інтерпретувати та структурувати його з урахуванням доцільних методологічних принципів, формулювати узагальнення на основі самостійно опрацьованих даних. **ПРН 12.** Дотримуватися правил академічної доброчесності. **ПРН 15.** Обирати оптимальні дослідницькі підходи й методи для аналізу конкретного лінгвістичного чи літературного матеріалу.

Тема 1. Порівняльне літературознавство як наука. Предмет порівняльного літературознавства. Структура, завдання і статус компаративістики. Літературна компаративістика серед інших гуманітарних наук. Огляд навчальних і наукових видань.

Еволюційні етапи порівняльного літературознавства. Передісторія літературної компаративістики. Міфологічна школа. Теорія наслідування. Антропологічна теорія. Культурно-історична школа. Компаративні зацікавлення Івана Франка. Методологічні засади літературної компаративістики ХХ – початку ХХІ ст. Розвиток порівняльних студій в Україні.

Тема 2. Порівняльно-історичний (генетично-контактний) підхід. Предмет порівняльно-історичного дослідження. Генетичний (генеалогічний) підхід. Контактологічний метод. Зовнішні зв'язки. Внутрішні контакти: категорія впливу. Внутрішні контакти: рецепція – комунікація – традиція. Принципи дослідження міжлітературних зв'язків.

Тема 3. Переклад як форма міжлітературних взаємин. Переклад і його різновиди. Критерії точності і творчого самовираження інтерпретатора в художньому перекладі. Проблеми тлумачення поетичного тексту. Історія українського перекладу: «Позичена кобза» Пантелеймона Куліша; Іван Франко як теоретик і практик художнього перекладу; Володимир Самійленко та «Плеяда»; поліглот світового рівня Агатангел Кримський; перекладацький доробок Миколи Зерова; місце Максима Рильського в історії українського перекладу; Захід і Схід Василя Мисика; світове відлуння Григорія Кочура; особливості перекладу Миколи Лукаша. Розвиток українського перекладу на сучасному етапі. Проблеми перекладознавства.

Тема 4. Порівняльно-типологічний (зіставний) підхід. Історичні етапи зіставної методики. Паралельне зіставлення – контекстуальний аналіз – типологічне вивчення. Відношення між генеалогією і типологією. Структурні засади типології. Порівняльна поетика. Синхроністична типологія Д. Дюришина. Діахронні аспекти типології. Колізії теоретичної та історичної типології.

Тема 5. Тематичний рівень компаративістики. Проблеми тематичної історіографії та класифікації. Архетипна/міфологічна критика. Між типологією і феноменологією. Традиційні сюжети та образи. Термінологічні проблеми тематології. Мотив – сюжет. Риторичність образного мовлення. Наратологічні проблеми тематології. Явище екстраполяції в тематології. Обсяг і глибина тематологічного зіставлення.

Тема 6. Компаративна генологія. Розвиток жанрової системи. Історичні трансформації жанрів. Процеси жанрової диференціації. Жанрова дифузія. Теоретична та історична генологія. Теорія родинної подібності і теорія прототипів. Прагматичний (інтерпретаційний) підхід. Порівняльні аспекти національних жанрових систем.

Тема 7. Типологія літературних стилів. Моделювання стилю. Типологія стильового напряму. Циклічні та лінійні концепції стильової еволюції. Проблеми порівняльної типології стилів. Інтерпретація та реінтерпретація стилю.

Тема 8. Літературознавча рецепція і компаративістика. Рецептивна естетика і рецептивна поетика. Риторично-поетикальні особливості компаративістського дискурсу. Рецепція як синтетична форма генетично-контактних зв'язків.

Тема 9. Концепція інтертекстуальності в компаративістиці. Становлення категорії інтертекстуальності. Типи міжтекстової взаємодії. Форми інтертекстуальності. Палімпсестова будова тексту. Історичні форми міжтекстовості. Міжтекстовість у добу Модернізму. Постмодерний текст як поле інтертекстуальної гри.

Тема 10. Міждисциплінарні підходи до літератури та її контекстів. Компаративістика на міждисциплінарному перехресті. Інтермедіальність – красне письменство серед інших видів мистецтв. Культуральні студії. «Глобальне село»: національні літератури та їхні міжнаціональні контексти.

Тема 11. Культурологічна проблематика постколоніальних студій. Феномен постколоніального письменства. Розмежування дискурсів. Міленарні міфи і постколоніальна реальність. Межа – центр – маргінес: історична відносність і культуральна продуктивність понять. Ідентичність особи й літератури. Слова як дія: перформативні аспекти національного письменства.

Тема 12. Імагологія як мультидисциплінарна спеціалізація компаративістики. Специфіка предмета, мети і завдань імагології. Історія розвитку імагології. Сучасний стан. Теоретико-методологічні засади імагологічних досліджень. Українська імагологія: характер досліджень, проблеми, перспективи. Проблема національного характеру і національний образ світу Національні стереотипи в дискурсивному освітленні. Етнообрази: між полюсами «свого» і «чужого».

Таблиця 1. Максимальна вага поточного та підсумкового контролю у балах

Вид контролю	Максимальна вага поточного та підсумкового контролю у балах	**Підсумкова оцінка**
Поточний контроль		**100**

Практичні заняття	80	
Самостійна робота (бесіда за запропонованими темами для самостійного опрацювання)	20	
Підсумковий контроль		
Залік:	100	

Таблиця 2. Розподіл набраних студентом балів під час поточного контролю

Види робіт	Кількість набраних балів			
	незадовільно	**задовільно**	**добре**	**відмінно**
Практичне заняття 1	2	5	8	10
Практичне заняття 2	2	5	8	10
Практичне заняття 3	2	5	8	10
Практичне заняття 4	2	5	8	10
Практичне заняття 5	2	5	8	10
Практичне заняття 6	2	5	8	10
Практичне заняття 7	2	5	8	10
Практичне заняття 8	2	5	8	10
Максимальна кількість набраних балів	**16**	**40**	**64**	**80**

Таблиця 3. Розподіл набраних студентом балів під час самостійної роботи

Види робіт	Кількість набраних балів			
	незадовільно	**задовільно**	**добре**	**відмінно**
Самостійна робота 1	0,75	1	1,25	1,7
Самостійна робота 2	0,75	1	1,25	1,7
Самостійна робота 3	0,75	1	1,25	1,7
Самостійна робота 4	0,75	1	1,25	1,7
Самостійна робота 5	0,75	1	1,25	1,7
Самостійна робота 6	0,75	1	1,25	1,7
Самостійна робота 7	0,75	1	1,25	1,7
Самостійна робота 8	0,75	1	1,25	1,7
Самостійна робота 9	0,75	1	1,25	1,7
Самостійна робота 10	0,75	1	1,25	1,7
Самостійна робота 11	0,75	1	1,25	1,7
Самостійна робота 12	0,75	1	1,25	1,7
Максимальна кількість набраних балів	**9**	**12**	**15**	**20**

Таблиця 4. Шкала оцінювання поточного та підсумкового контролю

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
39-50	відмінно	зараховано	A (відмінно)
32-38	добре		B (добре)
26-31			C (добре)
21-25	задовільно		D (задовільно)
14-20			E (задовільно)
8-13	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-7	незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Підсумкова оцінка є сумою балів, набраних за весь курс навчання або під час заліку та вираховується за національною шкалою та шкалою ЄКТС.

Таблиця 5. Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	Відмінно	зараховано	A (відмінно)
78-89	Добре		B (добре)
65-77			C (добре)
58-64	Задовільно		D (задовільно)
50-57			E (задовільно)
35-49	Незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-34	Незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Рекомендована література

Базова література

1. Будний В., Ільницький М. Порівняльне літературознавство: підручник. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 430 с.
2. Сучасна літературна компаративістика: стратегії і методи: антологія / За заг. ред. Дмитра Наливайка Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. 487 с.
3. Харлан О. Порівняльне літературознавство: навчальний посібник. Бердянськ: БДПУ, 2018. 77 с.

Допоміжна література

1. Александрова Г.А. Помежів'я (Українське порівняльне літературознавство кінця XIX – першої третини XX століття): монографія. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2009. 415 с.
2. Брицький П.П., Бочан П.О. Німці, французи і англійці про Україну та український народ у XVII–XIX століттях. Чернівці: Технодрук, 2011. 308 с.
3. Бровко О. О. Основи компаративістики: навч.-метод. посіб. Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2012. 215 с.
4. Вінтоняк О. Україна в описах західноєвропейських подорожників другої половини XVI ст. Львів, 1995. 235 с.
5. Экфрасис в русской литературе: Труды Лозаннского симпозиума. Под ред. Л. Геллера. Москва: МИК, 2002. 302 с.
6. Грицик Л. Українська компаративістика: концептуальні прекції : монографія. Донецьк: Юго-Восток, 2010. 134 с.
7. Гром'як Р. Орієнтації. Розмисли. Дискурси. 1997–2007. Тернопіль: Джура, 2007. 368 с.
8. Дуброва О.В. Творчі паралелі: Волт Вітмен та Богдан-Ігор Антонич: монографія. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. 167 с.
9. Дюришин Д. Теория сравнительного изучения литературы / пер. со слов. и комментарий А.И. Богдановой; предисл. Ю.В. Богданова. Москва: Прогресс, 1979. 317 с.
10. Зарва В. А. Дискурс Просвітництва в російській та українській прозі 60–80-х рр. XIX ст. : монографія. Київ–Ніжин: Аспект-Поліграф, 2005. 304 с.
11. Зорівчак Р. Реалія і переклад: На матеріалі англомовних перекладів української прози: монографія. Львів: Вид-во при Львівському ун-ті, 1989. 216 с.
12. Коптілов В. Теорія і практика перекладу: навч. посібник для студентів. Київ: Юніверс, 2003. 280 с.
13. Лановик М. Теорія відносності художнього перекладу: Літературознавчі проекції : монографія. Тернопіль: ТНПУ, 2006. 470 с.
14. Лексикон загального і порівняльного літературознавства / за ред. А. Волкова (голова) та ін. Чернівці: Золоті литаври, 2001. 636 с.
15. Літературознавча рецепція і компаративний дискурс / за ред. Р. Гром'яка. Тернопіль: Підручники і посібники, 2004. 367 с.
16. Матвіїшин В. Українсько-французькі літературні зв'язки XIX – початку XX ст. Львів: Вища школа, 1989. 166 с.
17. Моренець В. Національні шляхи поетичного модерну першої половини XX ст.: Україна і Польща: монографія. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2001. 327 с.
18. Наливайко Д. Теорія літератури й компаративістика. Київ: Вид. дім «Києво-могилянська академія», 2006. 347 с.
19. Наливайко Д. Очима Заходу: рецепція України в Західній Європі XI – XVIII ст.: монографія. Київ: Основи, 1998. 578 с.
20. Наливайко Д. Спільність і своєрідність: Українська література в контексті європейського літературного процесу: монографія. Київ: Дніпро, 1988. 395 с.
21. Нахлік Є. Доля – Los – Судьба: Шевченко і польські та російські романтики : монографія. Львів: Львівське відділення Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка, 2003. 568 с.
22. Неупокоева И. История всемирной литературы: Проблемы системного и сравнительного анализа. Москва: Наука, 1976. 216 с.
23. Новик О. Неповторність повторного. Барокові традиції в літературі українського романтизму: монографія. Харків: Майдан, 2011. 366 с.
24. Папуша І. Modus orientalis: Індійська література в рецепції Івана Франка : монографія. Тернопіль: Збруч, 2000. 206 с.
25. Пахльовська О.Є.-Я. Українсько-італійські літературні зв'язки XI–XX ст.: монографія. Київ: Наукова думка, 1990. 215 с.
26. Салюк Б. Perpetuum mobile дитячої літератури : типологія традиційних образів дитини-бешкетника: монографія. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2013. 216 с.
27. Сравнительное литературоведение и русско-польські литературные связи в XX веке / отв. ред. В.А. Хорев. Москва: Наука, 1989. 208 с.
28. Стріха М. Данте й українська література: досвід рецепції на тлі «запізнілого націєтворення». Київ: Критика, 2003. 163 с.

29. Сухомлинов О. Етнокультурний дискурс у літературі польсько-українського пограниччя XX ст.: монографія. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. 376 с.
30. Теорія літератури в Польщі: антологія текстів: друга половина XX – початок XXI століття / С. Яковенко (пер. з польськ.); Б. Бакула (упоряд.); В. Моренець (заг. ред.). Київ: Києво-Могилянська академія, 2008. 531 с.
31. Харлан О. Дискурс катастрофізму в українській та польській прозі (1981–1939): монографія. Київ: Освіта України, 2008. 305 с.

Інформаційні ресурси

1. ***Бердянський державний педагогічний університет***. URL: http://bdpu.org/
2. ***Бібліотека української літератури.*** URL: http://www.ukrlib.com.ua/
3. Віртуальний підручник з української літератури: Словник літературознавчих термінів. URL:: http://eureka.ucoz.ua/blog/1-0-14
4. ***Електронна бібліотека української літератури.*** URL:: http://www.utoronto.ca/elul/
5. ***ЛітАкцент.*** URL: http://litakcent.com/
6. ***Поетика:*** Бібліотека української поезії. URL: http://poetry.uazone.net/
7. ***EXLIBRIS:*** українська електронна бібліотека : історія, публіцистика, художня література. URL: http://exlibris.org.ua/